

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Харківського національного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент

Дмитро ШВЕЦЬ

2020 р.

ВИСНОВОК

Харківського національного університету внутрішніх справ щодо дисертації Красник Катерини Сергіївни на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» затвердженої Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 10 жовтня 2017 року, протокол № 9

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр цивільного права та процесу факультету № 6, цивільно-правових дисциплін факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ від 08 липня 2020 року

ПРИСУТНІ:

Могілевський Л.В. – доктор юридичних наук, професор; Жорнокуй Ю.М. – доктор юридичних наук, професор; Красицька Л.В. – доктор юридичних наук, доцент; Синегубов О.В. – доктор юридичних наук, доцент (науковий керівник) Бортник О.Г. – кандидат юридичних наук, доцент; Вакулович Е.В. – кандидат юридичних наук, доцент; Зайцев О.Л. – кандидат юридичних наук, доцент; Кириченко Т.С. – кандидат юридичних наук, доцент; Піхурець О.В. – кандидат юридичних наук, доцент; Сичова В.В. – кандидат юридичних наук, доцент; Скриннікова К.О. – кандидат юридичних наук; Соболев О.В. – кандидат юридичних наук; Красник К.С. – аспірантка університету.

З присутніх – 4 доктори наук та 8 кандидатів наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспірантки Харківського національного університету внутрішніх справ Красник Катерини Сергіївни на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством

України», виконаного у Харківському національному університеті внутрішніх справ і поданого на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь Красник К.С. про результати виконаного дослідження, яка у своєму виступі ознайомила присутніх із структурою дисертації, обґрунтувала актуальність обраної теми дослідження, сформулювала його мету та задачі, охарактеризувала основні положення, що відображають наукову новизну дослідження, висвітлила наукову та практичну значущість одержаних результатів. Красник К.С. зазначила, що підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення й висновки було оприлюднені на науково-практичних конференціях, основні результати дисертаційного дослідження викладено в чотирьох наукових статтях, з яких дві опубліковано в наукових фахових виданнях, визначених МОН України, одна – у періодичному науковому виданні іноземної держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, одна – у науковому періодичному виданні іншої держави, та п'яти тезах виступів на науково-практичних конференціях.

Як зазначила доповідачка, наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертаційне дослідження є кваліфікаційною науковою працею, в якій запропоновано нові теоретичні узагальнення та положення щодо поняття, сутності та особливостей форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, обґрунтовано пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного сімейного законодавства України щодо здійснення права особи на сім'ю.

У розділі 1 «Загальні положення про форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» розглянуто сім'ю як об'єкт охорони приватного права, визначено поняття та зміст права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, надано загальну характеристику формам здійснення права особи на сім'ю.

Уперше доведено, що до змісту права особи на сім'ю входить така правомочність як право на возз'єднання сім'ї. Крім того зміст права особи на сім'ю включає право на створення сім'ї, право на проживання в сім'ї, право на повагу до свого сімейного життя. Право на возз'єднання сім'ї – це право на в'їзд та тимчасове або постійне проживання в Україні членів сім'ї іноземця або особи без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах та можуть підтвердити відповідними документами наявність достатнього фінансового забезпечення для утримання членів сім'ї в Україні, з метою спільного проживання сім'ї незалежно від того, коли виникли сімейні правовідносини.

Уперше визначено форму здійснення права особи на сім'ю як сукупність елементів, встановлених нормами права, які визначають спосіб та порядок створення сім'ї, виражають особливості тих правовідносин, які виникають в

процесі організації сімейного життя, що не суперечить моральним засадам суспільства.

У Розділі 2 «Особливості окремих форм здійснення права повнолітньої особи на сім'ю» аргументовано, що формами здійснення права повнолітньої особи на сім'ю є шлюб, проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу між собою, народження дитини, усиновлення дитини, усиновлення повнолітньої особи, прийняття дитини-сироти або дитини-позбавленої батьківського піклування на виховання в сім'ю на різних правових підставах, фактичне виховання дитини.

Обґрунтовано, що для України притаманною є концепція «шлюбу-союзу», яка більше відповідає українським сімейно-правовим традиціям та ментальності українського народу. Запропоновано передбачити в СК України та Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» положення, що державна реєстрація шлюбу в скорочені строки (за добу) здійснюється в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Підтримано пропозицію щодо розширення повноважень нотаріусів і надання їм повноважень у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, зокрема державної реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу.

Уперше запропоновано передбачити в Сімейному кодексі України прийомну сім'ю для осіб похилого віку як форму здійснення права повнолітньої особи на сім'ю. Рішення про утворення прийомної сім'ї для осіб похилого віку може прийматися районною, районною у м. Києві та Севастополі держадміністрацією, виконавчим органом міської ради на підставі заяви сім'ї або окремої повнолітньої особи, які виявили бажання утворити прийомну сім'ю для осіб похилого віку, за поданням відповідного висновку територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

У розділі 3 «Особливості окремих форм здійснення права дитини на сім'ю» обґрунтовано, що формами здійснення права дитини на сім'ю є усиновлення, опіка, піклування, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, фактичне виховання дитини.

Уперше запропоновано надати можливість матері, батькові (усиновлювачеві) дитини та повнолітній дієздатній особі, яка бажає бути в майбутньому опікуном, піклувальником дитини, якщо дитина стане сиротою або такою, яка позбавлена батьківського піклування, звертатися до органу опіки та піклування зі спільною заявою про призначення цієї конкретної особи в майбутньому опікуном, піклувальником дитини, якщо ця повнолітня дієздатна особа відповідатиме вимогам, які ставляться до опікуна, піклувальника дитини.

По закінченню доповіді Красник К.С. присутніми були поставлені наступні питання:

Бортник О. Г.: У своїй доповіді Ви зазначили, що до змісту права особи на сім'ю входить право на возз'єднання сім'ї. Це право належить виключно іноземцям?

Відповідь: Право на возз'єднання сім'ї – це право на в'їзд та тимчасове або постійне проживання в Україні членів сім'ї іноземця або особи без громадянства,

які проживають в Україні на законних підставах, з метою спільного проживання сім'ї. Членами сім'ї таких осіб можуть бути як громадяни України, так й іноземці, й особи без громадянства.

Кириченко Т.С.: За яких умов відносини між жінкою та чоловіком, які проживають без реєстрації шлюбу, можуть вважатися сімейними?

Відповідь: Відносини між жінкою та чоловіком, які проживають без реєстрації шлюбу, можуть вважатися сімейними тільки за умови, що вони відповідають таким ознакам: 1) наявність усталених сімейних зв'язків; 2) неперебування жінки та чоловіка в іншому зареєстрованому шлюбі; 3) спільне проживання; 4) ведення спільного господарства (пов'язаність спільним побутом); 5) наявність взаємних прав та обов'язків. У дисертаційному дослідженні доведено, що за відсутності спільного проживання жінки та чоловіка, які не перебувають в шлюбі між собою, між ними відсутні усталені сімейні зв'язки, відповідно, вони не є сім'єю.

Вакулович Е.В.: Вами було запропоновано дозволити усиновлення повнолітньої особи, яка була позбавлена піклування одного з батьків, а не тільки тих повнолітніх осіб, які не мають матері, батька або були позбавлені їхнього піклування. Чим обумовлена така пропозиція?

Відповідь: Вважаю, що право людини мати обох батьків (мати й батька) є природним правом людини взагалі, тому недопущення усиновлення повнолітньої особи, яка має одного з батьків, або була позбавлена піклування тільки одного з батьків, суперечить природному праву людини. Необхідно внести зміни до чинного законодавства України та дозволити усиновлення повнолітньої особи, яка була позбавлена піклування одного з батьків.

Скриннікова К.О.: Катерино Сергіївно! Ви визначаєте шлюб як форму здійснення права повнолітньої особи на сім'ю. Які пропозиції з удосконалення законодавства в сфері укладення, припинення шлюбу Вами було розроблено?

Відповідь: Запропоновано передбачити в СК України та Законі України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» положення, що державна реєстрація шлюбу в скорочені строки (за добу) здійснюється в порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України. Підтримано пропозицію щодо розширення повноважень нотаріусів і надання їм повноважень у сфері державної реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу. Вважаю, що в державі повинен допускатися не тільки судовий чи адміністративний порядок розірвання шлюбу, а й нотаріальний.

Жорнокуй Ю.М.: Які можливості використання результатів Вашого дослідження в нормотворчій діяльності?

Відповідь: За результатами дисертаційного дослідження було підготовлено проєкт Закону України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України», яким запропоновано передбачити право особи, яка народила дитину у віці до шістнадцяти років, звернутися до суду з заявою про надання права на шлюб, та обов'язок повнолітніх дітей забрати своїх непрацездатних, немічних батьків після лікування з закладу охорони здоров'я.

Після відповідей на запитання з характеристикою її наукової зрілості виступив **науковий керівник** – доктор юридичних наук, доцент **Синегубов Олег Васильович**, який розповів про хід дослідження, проведеного Красник Катериною Сергіївною під його керівництвом. Він також підкреслив актуальність теми дисертації та відзначив, що проблематика дослідження узгоджується з п. 2.8 додатку 2, п. 8.13 додатку 8 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015 – 2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, п. 2.1 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016 – 2019 років, схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), а також темами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Харківського національного університету внутрішніх справ, зареєстрованих в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014 – 2018 роки (№ ДР 0113U008192).

Дисертаційне дослідження спрямовано на вирішення завдань, визначених Національною стратегією реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 526-р.

Доктор юридичних наук, доцент Синегубов О. В. відзначив, що за час підготовки роботи Катерина Сергіївна зарекомендувала себе з позитивної сторони. Основні положення дисертаційного дослідження знайшли відображення в достатній кількості наукових праць.

У цілому Синегубов О. В. роботу оцінив позитивно та відмітив, що робота була виконана самостійно і авторку можна вважати підготовленим та зрілим науковцем. Значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес.

Структура роботи, виклад її тексту, оформлення здійснені відповідно до вимог, які пред'являються до наукових робіт такого рівня. Дисертацію присвячено формам здійснення права особу на сім'ю за сімейним законодавством України.

За час роботи над дисертацією Красник Катерина Сергіївна зарекомендувала себе як досвідчена дослідниця, здатна вирішувати складні теоретичні та практичні завдання, що пов'язані з аналізом форм здійснення права особу на сім'ю за сімейним законодавством України.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими, достовірними та логічними. Метою дисертаційного дослідження Красник К.С. є визначення поняття, сутності та особливостей форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, розробка теоретично обґрунтованих пропозицій, спрямованих як на подальше вдосконалення чинного сімейного законодавства України, так і практики його застосування щодо здійснення права особи на сім'ю.

Вивчення змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що поставлену мету досягнуто, завдання виконано. Обґрунтованість отриманих

дисертанткою результатів підтверджується обсягом опрацьованих даних, літературних джерел, їх критичним аналізом з наведеними конкретними висновками і рекомендаціями, застосуванням загальнонаукових та спеціальних юридичних методів пізнання явищ і процесів, а також обговорення пропозицій в дискусійному порядку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Практичне значення одержаних результатів полягає у формуванні пропозицій та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення сімейного законодавства України щодо форм здійснення права особи на сім'ю. Окремі результати дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у навчальному процесі, правозастосовній діяльності, правотворчій діяльності.

Таким чином, викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України», яка представлена до захисту на здобуття ступеня доктора філософії, є самостійним завершеним дослідженням, виконаним на належному рівні, відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, а її авторка – Красник Катерина Сергіївна – заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової роботи:

Доктор юридичних наук, доцент Красицька Л.В. зазначила, що дисертантка показала глибокі теоретичні знання та знання проблем правозастосовної практики щодо форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, вміння самостійно узагальнювати і аналізувати нормативні матеріали, наукову літературу, робити виважені, науково-обґрунтовані висновки, формулювати визначення правових понять і пропозиції щодо вдосконалення чинного сімейного законодавства України.

Структура дисертації обумовлена метою і предметом дослідження. Логічно структуровано зміст розділів роботи, в яких відображено загальні положення про форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України; особливості окремих форм здійснення права повнолітньої особи на сім'ю; особливості окремих форм здійснення права дитини на сім'ю. Робота завершується сформульованими висновками, а також пропозиціями щодо удосконалення сімейного законодавства України у формі проекту Закону України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України».

Дисертантка досягла мети дисертаційного дослідження та виконала поставлені завдання. Під час проведення дисертаційного дослідження аспіранткою виявлено компетентності щодо використання як загальнонаукових та і спеціально-наукових методів пізнання, в тому числі діалектичного, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, історично-правового, порівняльно-правового, системно-структурного тощо.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертаційної роботи Красник К.С., в значній мірі зумовлюється актуальністю теми та обраним напрямом дослідження. Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації можна вважати достатньо обґрунтованими і виваженими. Заслужують підтримки такі положення наукової новизни, за якими вперше запропоновано передбачити в Сімейному кодексі України прийомну сім'ю для осіб похилого віку як форму здійснення права повнолітньої особи на сім'ю. Рішення про утворення прийомної сім'ї для осіб похилого віку може прийматися районною, районною у м. Києві та Севастополі держадміністрацією, виконавчим органом міської ради на підставі заяви сім'ї або окремої повнолітньої особи, які виявили бажання утворити прийомну сім'ю для осіб похилого віку, за поданням відповідного висновку територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг). Крім того, вперше запропоновано надати можливість матері, батькові (усиновлювачеві) дитини та повнолітній дієздатній особі, яка бажає бути в майбутньому опікуном, піклувальником дитини, якщо дитина стане сиротою або такою, яка позбавлена батьківського піклування, звертатися до органу опіки та піклування зі спільною заявою про призначення цієї конкретної особи в майбутньому опікуном, піклувальником дитини, якщо ця повнолітня дієздатна особа відповідатиме вимогам, які ставляться до опікуна, піклувальника дитини. Інші висновки та пропозиції мають необхідний рівень наукової новизни.

Проте рецензована робота містить деякі положення, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації, зокрема:

1. У своєму дослідженні Красник К. С. зазначає, що поняття «родина» є ширшим за своїм суб'єктивним складом, ніж поняття «сім'я», та й не всі відносини в родині є предметом правового регулювання, хоча й не всі відносини в сім'ї регулюються правом, проте все ж таки сімейні відносини більше підпадають під правове регулювання, ніж родинні відносини. Проте зазначені теоретичні положення не проілюстровано в дисертаційними дослідженнями конкретними прикладами, що усунуло б їх невизначеність.

2. Розглядаючи право особи на сім'ю як суб'єктивне право людини, дисертантка наголошує, що право особи на сім'ю, закріплене в ст. 4 СК України, є одним із основних природних прав людини, що належать саме людині. Проте на сторінках дисертації недостатнє обґрунтування саме природного характеру права особи на сім'ю.

3. Катерина Сергіївна висуває пропозицію, що у випадках, коли особа до шістнадцяти років народила дитину, то за нею слід передбачити право на шлюб, яке вона зможе реалізувати після звернення до суду з заявою про надання права на шлюб. Необхідно зазначити, що СК України в редакції від 10 січня 2002 року містив положення, за яким неповнолітні особи, які досягли чотирнадцяти років, мали право звертатися до суду з заявою про надання права на шлюб, проте в

подальшому законодавець відмовився від такого підходу. Зазначена пропозиція потребує додаткової аргументації.

4. У дисертаційному дослідженні відстоюється погляд, що згода дитини у випадку влаштування її на виховання в сім'ю є правомірною дією, в якій виражається воля однієї особи – дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, в силу чого за своєю правовою природою така згода є одностороннім правочином. Проте дисертантка недостатньо аргументувала такий підхід через аналіз основних ознак правочину.

5. На думку дисертантки доцільно запровадити в Україні тимчасову опіку або піклування над дитиною за заявою матері, батька дитини, якщо мати, батько дитини з поважних причин не можуть тимчасово здійснювати свої батьківські права та виконувати батьківські обов'язки з виховання дитини належним чином. У зв'язку з наведеним постає питання про тривалість такої тимчасової опіки або піклування, що потребує додаткового обґрунтування.

Наведені дискусійні положення рецензованого дисертаційного дослідження не впливають на позитивну оцінку проведеного дослідження, його високий теоретичний рівень та практичне значення одержаних результатів.

У цілому дисертація Красник Катерини Сергіївни «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» є завершеною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані теоретичні положення щодо форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, що мають істотне значення у галузі знань 08 «Право». Робота має теоретичне та практичне значення та може бути рекомендована до розгляду в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю з метою здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Кандидат юридичних наук Соболев О.В. відзначив, що актуальність дисертаційного дослідження Красник К. С. «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» зумовлена необхідністю аналізу існуючих форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України. У сучасних умовах доводиться констатувати численні порушення права особи на підтримання зв'язків з членами своєї сім'ї та родичами, причому такі порушення відбуваються як щодо дітей, так і повнолітніх осіб, зокрема, у випадку, коли один із повнолітніх дітей позбавляє такого права своїх батьків похилого віку щодо підтримання зв'язків з іншими повнолітніми дітьми. Запровадження патронату, наставництва над дитиною, яка опинилась у складній життєвій ситуації, ставить перед правозастосовними органами ряд проблемних питань правового характеру, пов'язаних з відсутністю усталеної практики застосування сімейно-правових норм у цій сфері. Невирішеними залишаються й питання фактичного виховання дитини, зокрема, питання правового статусу та особливостей відповідальності фактичних вихователів.

Все це зумовлює потребу в проведенні цього дослідження, спрямованого на обґрунтування загальнотеоретичних положень щодо форм здійснення права

особи на сім'ю за сімейним законодавством України з розробкою пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України у цій сфері.

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що дисертація Красник К. С. характеризується актуальністю, а її результати можуть бути цінними як для юридичної науки, так і для нормотворчої та практичної діяльності.

Авторкою правильно та чітко визначені об'єкт, предмет, методи, мету і завдання дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові (діалектичний, формально-логічний, системно-структурний методи) та спеціальні методи дослідження (порівняльно-правовий, історично-правовий, формально-юридичний та ін.), які були застосовані цілком обґрунтовано, що дозволило дисертантці сформулювати теоретичні висновки та пропозиції.

Здобутком дисертації, безперечно, є її високий науково-теоретичний рівень, практична спрямованість. Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечуються логічним та послідовним викладенням матеріалу, великим обсягом опрацьованої автором наукової літератури, критичним підходом до аналізу існуючих теоретичних положень та наукових поглядів.

Варто підтримати дисертантку в багатьох її теоретичних висновках та пропозиціях. Зокрема заслуговує на увагу положення, що до змісту права особи на сім'ю входить така правомочність як право на возз'єднання сім'ї. Крім того зміст права особи на сім'ю включає право на створення сім'ї, право на проживання в сім'ї, право на повагу до свого сімейного життя. Представляє науковий інтерес положення, що безпідставно встановлення режиму окремого проживання подружжя (сепарацію) віднесено до глави 11 Сімейного кодексу України, що має назву «Припинення шлюбу». Сепарація не є підставою припинення шлюбу, а є певною формою організації сімейного життя в шлюбі. Цікавими є й інші теоретичні висновки та узагальнення.

Позитивною рисою даної роботи є також широке використання судової практики з обраної тематики. При цьому дисертанткою проаналізовано практику Європейського суду з прав людини щодо співвідношення понять «сімейне життя», «сім'я».

Разом з тим, позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження Красник К.С. містить низку положень, оцінок, висновків, пропозицій і рекомендацій, які відображають спірні теоретичні позиції або суб'єктивне сприйняття їх автором, що спонукає до дискусії з їх приводу, а саме:

1. У підрозділі 1.1. дисертації зазначається, що людина є вільною в організації свого сімейного життя, у виборі його форм, і лише моральні засади суспільства та стан правового регулювання сімейних відносин обмежують певні форми організації сімейного життя людини. Проте дисертанткою чітко не розкрито положення, як моральні засади суспільства впливають на вибір форм організації сімейного життя людини.

2. Дисертантка наголошує в роботі на тому, що правове регулювання усиновлення виходить із принципу, що усиновлення повинно слідувати «природі». Вбачається, що цей принцип потребує більш широкого розкриття та обґрунтування, виходячи з того, що усиновлення дитини чи повнолітньої особи є формами здійснення права особи на сім'ю.

3. У дисертаційному дослідженні Красник К.С. уперше запропоновано передбачити в Сімейному кодексі України прийомну сім'ю для осіб похилого віку як форму здійснення права повнолітньої особи на сім'ю. Проте дисертанткою не визначено чітко місце такого інституту в сімейному праві, не зазначено, до якого розділу чи глави Сімейного кодексу України доцільно внести відповідні зміни щодо врегулювання відносин зі створення прийомної сім'ї для осіб похилого віку.

4. Дисертантка наголошує на тому, що фактичне виховання дитини є формою здійснення права дитини на сім'ю. У зв'язку з наведеним потребує додаткової аргументації це положення в контексті того, як ця форма організації сімейного життя людини регулюється правом, якщо мова йде про фактичні відносини між дитиною та фактичним вихователем. Постає питання: Чи виникають при фактичному вихованні дитини юридичні права та обов'язки у вихованця та фактичного вихователя?

Проте висловлені зауваження в цілому не заперечують концептуальних положень дисертаційного дослідження Красник К.С., у своїй більшості вони стосуються дискусійних проблем, не спростовують висновку щодо належного теоретичного рівня рецензованого дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та її наукову і практичну цінність.

Робота містить необхідні елементи наукової новизни, науково обґрунтовані результати, має теоретичне та практичне значення та може бути рекомендована до розгляду в спеціалізованій вченій раді відповідного профілю з метою здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Жорнокуй Ю.М. зазначив, що дисертація присвячена формам здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України. Проблеми існування відповідних форм здійснення права особи на сім'ю та їх правового регулювання обумовлюють необхідність подальшого ретельного наукового дослідження існуючих форм здійснення права особи на сім'ю та визначення напрямів розвитку сімейного законодавства у цій сфері.

Дисертанткою проведено комплексне юридичне дослідження теоретичних і практичних проблем форм здійснення права особи на сім'ю. В результаті проведеного дослідження авторкою сформульовано низку положень, висновків і пропозицій, нових у концептуальному плані і актуальних для юридичної науки та практики.

Робота містить положення наукової новизни, має практичну значущість, що засвідчує її оприлюднення в достатній кількості публікацій, апробації на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Доктор юридичних наук, професор Жорнокуй Ю.М. наголосив на тому, що дисертація є завершеною науковою працею, що має цілісний характер та містить обґрунтовані нові науково-теоретичні положення, що вирішують наукове завдання науки сімейного права, що полягає у визначенні сутності форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України.

Професор Жорнокуй Ю.М. підтримав виступаючих у тому, що дисертація Красник Катерини Сергіївни є самостійним, завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми і може бути рекомендована разовій спеціалізованій вченій раді для захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» у галузі знань 08 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Могілевський Л.В. зазначив, що в умовах формування правової, соціальної держави в Україні особливої актуальності набуває пошук найбільш оптимальних та ефективних форм здійснення права особи на сім'ю. У доктрині приватного права розроблено загальні положення про форми здійснення суб'єктивних цивільних прав, проте сутність форм здійснення сімейних прав розкрито фрагментарно. Вирішенню цих проблемних питань сприятимуть й наукові розробки щодо визначення загальних положень про форми здійснення права особи на сім'ю. Тому обрана дисертанткою тема має не тільки теоретичну, але і високу практичну цінність.

Відповідно до мети дослідження були поставлені завдання, які надали можливість конкретизувати предмет та об'єкт дослідження. Вдалий вибір методів дозволив дисертантці виконати дослідження на достатньому науковому рівні, зробити висновки і пропозиції, які мають як теоретичне, так і практичне значення. Дисертантка набула необхідні теоретичні знання, уміння, навички та відповідні компетентності, які необхідні здобувачеві ступеня доктора філософії.

Основні результати і положення, що викладені в роботі, були оприлюднені та знайшли схвальну оцінку науковців на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях в різних регіонах України. Заслужовує позитивної оцінки те, що за результатами дисертаційного дослідження було підготовлено проєкт Закону України «Про внесення змін до Сімейного кодексу України».

Дисертаційна робота Красник Катерини Сергіївни на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» є самостійним, завершеним дослідженням, виконана на належному рівні, відповідає вимогам МОН України і може бути рекомендована для передачі її до разової спеціалізованої вченої ради з метою проведення публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» з галузі знань 08 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Кириченко Т.С. зазначила, що актуальність дослідження обраної проблематики обумовлена тим, що в Національній стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки зазначається, що курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері охорони дитинства, впровадження успішних підходів із світової практики захисту прав дітей, які базуються на забезпеченні прав і найкращих інтересів дитини, спрямовуються на підтримку сім'ї, створення умов для виховання та розвитку дітей у сім'ї або середовищі, максимально наближеному до сімейного.

На міжнародно-правовому рівні визнано право фізичної особи на створення сім'ї, на повагу до свого приватного і сімейного життя, право дитини на збереження сімейних зв'язків.

Доцент Кириченко Т.С. наголосила на тому, що матеріал проведеного дослідження ґрунтується на працях як українських правників, так й зарубіжних вчених, на аналізі нормативно-правових актів України та зарубіжних країн, ретельному аналізі правозастосовної практики. Поважне ставлення до позицій інших науковців свідчить про наступність юридичної наукової думки. Список використаних джерел складає більше двохсот найменувань. Зазначене засвідчує про дотримання дисертанткою вимоги академічної доброчесності, на чому особливу увагу акцентовано в Законі України «Про освіту».

Дисертаційна робота Красник Катерини Сергіївни на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукову задачу, що має істотне значення для науки сімейного права, – розробку теоретичних положень щодо форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, і може бути рекомендована для передачі її до разової спеціалізованої вченої ради з метою проведення публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» з галузі знань 08 «Право».

На підставі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відповідно до ст. 16 Загальної декларації прав людини чоловіки і жінки, які досягли повноліття, мають право без будь-яких обмежень за ознакою раси, національності або релігії одружуватися і засновувати сім'ю. Згідно зі ст. 8 Конвенції про захист прав

людини і основоположних свобод кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, недоторканності свого житла і таємниці своєї кореспонденції. Стаття 8 Конвенції ООН про права дитини проголошує, що держави-учасниці зобов'язуються поважати право дитини на збереження індивідуальності, включаючи громадянство, ім'я та сімейні зв'язки, як передбачається законом, не допускаючи протизаконного втручання. Отже, на міжнародно-правовому рівні визнано право фізичної особи на створення сім'ї, на повагу до свого приватного і сімейного життя, право дитини на збереження сімейних зв'язків.

У Національній стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки зазначається, що курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері охорони дитинства, впровадження успішних підходів із світової практики захисту прав дітей, які базуються на забезпеченні прав і найкращих інтересів дитини, спрямовуються на підтримку сім'ї, створення умов для виховання та розвитку дітей у сім'ї або середовищі, максимально наближеному до сімейного.

Стаття 4 Сімейного кодексу України проголошує, що особа, яка досягла шлюбного віку, має право на створення сім'ї. У випадках, передбачених частиною другою статті 23 СК України, сім'ю може створити особа, яка не досягла шлюбного віку. Сім'ю може створити особа, яка народила дитину, незалежно від віку. Кожна особа має право на проживання в сім'ї. Особа може бути примусово ізольована від сім'ї лише у випадках і в порядку, встановлених законом. Кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя.

У сучасних умовах доводиться констатувати численні порушення права особи на підтримання зв'язків з членами своєї сім'ї та родичами, причому такі порушення відбуваються як щодо дітей, так і повнолітніх осіб, зокрема, у випадку, коли один із повнолітніх дітей позбавляє такого права своїх батьків похилого віку щодо підтримання зв'язків з іншими повнолітніми дітьми. Досить складно реалізувати право на сім'ю особі похилого віку, особі з інвалідністю, у зв'язку з чим за кордоном запроваджуються прийомні сім'ї для осіб похилого віку та осіб з інвалідністю, що невідоме українському законодавству. Новітні положення сімейного законодавства України щодо усиновлення повнолітньої особи потребують доктринального тлумачення, оскільки викликають неоднакове застосування норм сімейного права у практичній діяльності.

Непоодинокі випадки й безпідставного розлучення дитини з сім'єю, та, відповідно, позбавлення дитини права на проживання в сім'ї. Достатньо часто предметом розгляду Європейського суду з прав людини є порушення в Україні права особи на повагу до свого сімейного життя, що за ст. 4 СК України є елементом права особи на сім'ю. Запровадження патронату, наставництва над дитиною, яка опинилась у складній життєвій ситуації, ставить перед правозастосовними органами ряд проблемних питань правового характеру, пов'язаних з відсутністю усталеної практики застосування сімейно-правових норм у цій сфері. Невирішеними залишаються й питання фактичного виховання

дитини, зокрема, питання правового статусу та особливостей відповідальності фактичних вихователів.

В умовах формування правової, соціальної держави в Україні особливої актуальності набуває пошук найбільш оптимальних та ефективних форм здійснення права особи на сім'ю. У доктрині приватного права розроблено загальні положення про форми здійснення суб'єктивних цивільних прав, проте сутність форм здійснення сімейних прав розкрито фрагментарно. Вирішенню цих проблемних питань сприятимуть й наукові розробки щодо визначення загальних положень про форми здійснення права особи на сім'ю.

В Україні на сьогодні відсутнє комплексне дисертаційне дослідження проблемних питань форм здійснення права особи на сім'ю. Існують наукові роботи, предметом дослідження яких є здійснення особистих немайнових прав фізичної особи, проте ці дисертаційні дослідження не стосувалися сімейно-правових аспектів здійснення права особи на сім'ю. Окремі аспекти здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України було розглянуто у дисертаційному дослідженні Л. М. Зілковської «Правове регулювання усиновлення в Україні» (2002 р.), В. Ю. Москалюк «Дитячий будинок сімейного типу як форма улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування (цивільно-правовий аспект)» (2003 р.), Ю. Ю. Черновалюк «Реалізація права на сім'ю шляхом створення дитячих будинків сімейного типу» (2010 р.), С. Є. Морозової «Правове регулювання опіки та піклування за цивільним законодавством України» (2011 р.), Є. В. Падун «Інститут прийомного виховання у сімейному праві України» (2017 р.), У. В. Романюк «Патронат як форма влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» (2018 р.), проте системний підхід у дослідженні особливостей форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України не застосовувався.

Методологія дисертаційного дослідження ґрунтується на теоретичних висновках і узагальненнях, сформульованих такими правниками, як М. В. Антокольська, Ю. Ф. Беспалов, Т. В. Боднар, В. І. Борисова, В. А. Ватрас, Є. М. Ворожейкін, В. С. Гопанчук, А. Б. Гриняк, Н. А. Д'ячкова, В. Ю. Євко, І. В. Жилінкова, Л. М. Зілковська, Т. С. Кириченко, В. І. Кисіль, О. О. Кот, Л. В. Красицька, Б. К. Левківський, С. М. Лепех, М. В. Логвінова, В. П. Маслов, Г. К. Матвеев, М. В. Менджул, В. П. Мироненко, Л. Ю. Міхеєва, О. М. Нечаєва, Л. А. Ольховик, О. Й. Пергамент, З. В. Ромовська, В. О. Рясенцев, О. В. Синегубов, В. І. Труба, О. С. Турусова, Ю. С. Червоний, Ю. Ю. Черновалюк, Г. В. Чурпіта, С. Я. Фурса, Я. М. Шевченко, О. А. Явор та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до п. 2.8 додатку 2, п. 8.13 додатку 8 до Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015 – 2019 років, затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, п. 2.1 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016 – 2019 років, схвалених Вченою радою

Харківського національного університету внутрішніх справ 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), а також тем науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Харківського національного університету внутрішніх справ, зареєстрованих в Українському інституті науково-технічної і економічної інформації на 2014 – 2018 роки (№ ДР 0113U008192).

Дисертаційне дослідження спрямовано на вирішення завдань, визначених Національною стратегією реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 526-р.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення поняття, сутності та особливостей форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, розробка теоретично обґрунтованих пропозицій, спрямованих як на подальше вдосконалення чинного сімейного законодавства України, так і практики його застосування щодо здійснення права особи на сім'ю.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі *завдання*:

- уточнити поняття «сім'я» як об'єкта охорони приватного права;
- визначити поняття та зміст права особи на сім'ю за сімейним законодавством України;
- обґрунтувати основні теоретичні положення про поняття та форми здійснення права особи на сім'ю;
- розглянути шлюб як форму здійснення права особи на сім'ю;
- розкрити проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу між собою як форму здійснення права особи на сім'ю;
- проаналізувати інші форми здійснення права повнолітньої особи на сім'ю та розробити пропозиції з удосконалення чинного сімейного законодавства України у цій сфері;
- розглянути усиновлення як форму здійснення права дитини на сім'ю;
- обґрунтувати положення про опіку та піклування як форми здійснення права дитини на сім'ю;
- з'ясувати особливості прийомної сім'ї як форми здійснення права дитини на сім'ю;
- розкрити особливості дитячого будинку сімейного типу як форми здійснення права дитини на сім'ю;
- визначити інші форми здійснення права дитини на сім'ю.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які складаються при здійсненні сімейних особистих немайнових прав особи.

Предметом дослідження є форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України.

Методи дослідження. У процесі дослідження форм здійснення права особи на сім'ю було використано як загальнонаукові (формально-логічний, діалектичний, системно-структурний, індукції та дедукції тощо), так і спеціально-наукові методи пізнання (історично-правовий, порівняльно-правовий, формально-юридичний та ін.). Формально-логічний метод було

використано для формулювання таких основних понять дисертаційного дослідження, як сім'я, форма здійснення права особи на сім'ю тощо (підрозділи 1.1, 1.3). Діалектичний метод дозволив з'ясувати поняття та зміст права особи на сім'ю (підрозділ 1.2). Системно-структурний метод застосовувався при визначенні форм здійснення права повнолітньої особи та дитини на сім'ю (підрозділи 1.3, 2.3, 3.2, 3.5). Історично-правовий метод було застосовано у процесі дослідження розвитку правового регулювання відносин щодо форм здійснення права особи на сім'ю (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.3, 3.4). Порівняльно-правовий метод дослідження надав можливість проаналізувати та порівняти сімейне законодавство України та іноземних країн (Німеччини, США, Франції та ін.) (підрозділи 2.2, 3.1). Формально-юридичний метод було використано для встановлення взаємозв'язків між формами здійснення права особи на сім'ю (підрозділи 1.3, 3.5) та для формулювання висновків та узагальнень за дисертаційним дослідженням.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці фахівців у галузі сімейного права, цивільного процесуального права, загальної теорії держави і права, соціології. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, Сімейного кодексу України, інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо форм здійснення права особи на сім'ю. Інформаційною та емпіричною основою дослідження є узагальнення правозастосовної практики, статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є кваліфікаційною науковою працею, в якій запропоновано нові теоретичні узагальнення та положення щодо поняття, сутності та особливостей форм здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України, обґрунтовано пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного сімейного законодавства України щодо здійснення права особи на сім'ю.

У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки, запропоновані особисто здобувачем, що виносяться на захист:

уперше:

– запропоновано визначення сім'ї як визнаної державою форми організації сімейного життя людей, які об'єдналися в певний союз і, як правило, спільно проживають, мають взаємні особисті немайнові та майнові права та обов'язки, пов'язані спільним побутом, взаємною моральною та юридичною відповідальністю;

– аргументовано, що складовою змісту права особи на сім'ю є право на возз'єднання сім'ї – право на в'їзд та тимчасове або постійне проживання в Україні членів сім'ї іноземця або особи без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах та можуть підтвердити відповідними документами наявність достатнього фінансового забезпечення для утримання членів сім'ї в Україні, з метою спільного проживання сім'ї незалежно від того, коли виникли сімейні правовідносини. Зміст права особи на сім'ю складають

право на створення сім'ї, право на проживання в сім'ї, право на повагу до свого сімейного життя, право на возз'єднання сім'ї;

– обґрунтовано, що форма здійснення права особи на сім'ю являє собою зовнішню форму реалізації особою правомочностей, які складають зміст суб'єктивного сімейного права особи на сім'ю. Форму здійснення права особи на сім'ю визначено як сукупність елементів, встановлених нормами права, які визначають спосіб та порядок створення сім'ї, виражають особливості тих правовідносин, які виникають в процесі організації сімейного життя, що не суперечить моральним засадам суспільства;

– запропоновано передбачити в Сімейному кодексі України прийомну сім'ю для осіб похилого віку як форму здійснення права повнолітньої особи на сім'ю. Рішення про утворення прийомної сім'ї для осіб похилого віку може прийматися районною, районною у м. Києві та Севастополі держадміністрацією, виконавчим органом міської ради на підставі заяви сім'ї або окремої повнолітньої особи, які виявили бажання утворити прийомну сім'ю для осіб похилого віку, за поданням відповідного висновку територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

– запропоновано надати можливість матері, батькові (усиновлювачеві) дитини та повнолітній дієздатній особі, яка бажає бути в майбутньому опікуном, піклувальником дитини, якщо дитина стане сиротою або такою, яка позбавлена батьківського піклування, звертатися до органу опіки та піклування зі спільною заявою про призначення цієї конкретної особи в майбутньому опікуном, піклувальником дитини, якщо ця повнолітня дієздатна особа відповідатиме вимогам, які ставляться до опікуна, піклувальника дитини;

удосконалено:

– положення щодо форм здійснення права особи на сім'ю з уточненням, що формами здійснення права повнолітньої особи на сім'ю є шлюб, проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу між собою, народження дитини, усиновлення дитини, усиновлення повнолітньої особи, прийняття дитини-сироти або дитини-позбавленої батьківського піклування на виховання в сім'ю на різних правових підставах, фактичне виховання дитини. Формами здійснення права дитини на сім'ю є усиновлення, опіка, піклування, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу, фактичне виховання дитини;

– порядок укладення, розірвання шлюбу та встановлення режиму окремого проживання подружжя та запропоновано підтримати пропозицію щодо розширення повноважень нотаріусів і надання їм повноважень у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, зокрема державної реєстрації шлюбу, розірвання шлюбу. Підтримано погляд про надання можливості встановлювати режим окремого проживання подружжя органом державної реєстрації актів цивільного стану або нотаріусом за спільною заявою подружжя;

– положення щодо усиновлення повнолітньої особи та запропоновано дозволити усиновлення повнолітньої особи, яка була позбавлена піклування одного з батьків, а не тільки тих повнолітніх осіб, які не мають матері, батька або були позбавлені їхнього піклування;

– положення щодо запровадження в Україні тимчасової опіки або піклування над дитиною за заявою матері, батька дитини, якщо мати, батько дитини з поважних причин не можуть тимчасово здійснювати свої батьківські права та виконувати батьківські обов'язки з виховання дитини належним чином;

– підходи до визначення правової природи договорів про влаштування дитини до прийомної сім'ї чи до дитячого будинку сімейного типу з уточненням, що договір про влаштування дітей на виховання та спільне проживання в прийомній сім'ї та договір про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу є сімейно-правовими договорами організаційного характеру, спрямованими на створення сім'ї;

дістали подальшого розвитку:

– положення щодо ознак сім'ї з уточненням, що до них належать такі ознаки: 1) сім'я засновується на шлюбі, спорідненні, усиновленні або інших підставах, передбачених законом; 2) наявність взаємних прав та обов'язків у членів сім'ї; 3) спільність життя членів сім'ї; 4) спільність побуту членів сім'ї; 5) взаємна моральна та юридична відповідальність членів сім'ї;

– положення, що в практиці Європейського суду з прав людини поняття «сімейне життя» має значно ширше тлумачення, ніж поняття «сім'я», оскільки під сферу сімейного життя у розумінні Європейського суду з прав людини підпадають як суто сімейні правовідносини (шлюбні відносини, відносини батьків і дітей тощо), так й такі відносини, які існують *de facto*, зокрема відносини у зареєстрованому партнерстві, одностатеві зв'язки тощо;

– пропозиції, що доцільно закріпити в Сімейному кодексі України право особи, яка народила дитину у віці до шістнадцяти років, звернутися до суду з заявою про надання права на шлюб, та передбачити обов'язок повнолітніх дітей забрати своїх непрацездатних, немічних батьків після лікування з закладу охорони здоров'я;

– положення щодо виокремлення ознак сім'ї, що створюється жінкою та чоловіком, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу між собою: 1) наявність усталених сімейних зв'язків; 2) неперебування жінки та чоловіка в іншому зареєстрованому шлюбі; 3) спільне проживання; 4) ведення спільного господарства (пов'язаність спільним побутом); 5) наявність взаємних прав та обов'язків;

– положення, що опіка та піклування, які встановлюються над недієздатними та обмежено дієздатними повнолітніми особами, є засобами доповнення можливостей, необхідних для участі таких фізичних осіб в цивільному обороті. Інститут помічництва не спрямований на виникнення сімейних правовідносин і створення сім'ї між помічником та дієздатною особою, якій ця допомога надається;

– підходи до правової природи згоди дитини з уточненням, що згода дитини у випадку влаштування її на виховання в сім'ю є правомірною дією, в якій виражається воля однієї особи – дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, в силу чого за своєю правовою природою така згода є одностороннім правочином.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що висновки, узагальнення та пропозиції, зроблені в дисертації, можуть бути використані у:

- науково-дослідній діяльності – в ході дослідження особистих немайнових прав учасників сімейних правовідносин та розробки загальнотеоретичних положень про форми здійснення права особи на сім'ю;
- правотворчості – з метою вдосконалення сімейного законодавства України щодо форм здійснення права особи на сім'ю;
- правозастосуванні – для вдосконалення практики застосування сімейного законодавства, що регулює форми здійснення права особи на сім'ю;
- навчальному процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Цивільне та сімейне право», «Сімейне право», «Сучасні проблеми сімейного права», а також при підготовці відповідних навчальних посібників, підручників тощо.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції за дисертаційним дослідженням оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Проблеми цивільного права та процесу» (м. Харків, 25 травня 2018 р.); «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 27–28 липня 2018 р.); «Теорія та практика сучасної юриспруденції» (м. Харків, 30 травня 2019 р.); «Актуальні питання реформування правової системи України» (м. Дніпро, 5-6 липня 2019 р.); «Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.)» (м. Харків, 22 листопада 2019 р.).

Публікації. Результати дослідження відображено в чотирьох наукових статтях, з яких дві опубліковано в наукових фахових виданнях, визначених МОН України, одна – у періодичному науковому виданні іноземної держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, одна – у науковому періодичному виданні іншої держави, та п'яти тезах виступів на науково-практичних конференціях.

***Список публікацій здобувача за темою дисертації,
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:***

1. Красник К. С. Сім'я як об'єкт охорони приватного права. *Наше право*. 2018. № 2. С. 118–124.
2. Красник К. С. Форми здійснення права повнолітньої особи на сім'ю. *Європейські перспективи*. 2019. № 4. С. 146–151.
3. Krasnyk K. Marriage as a form of realizing the right of a person to a family (Шлюб як форма здійснення права особи на сім'ю). *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3. Vol. 2. P. 151–156.
4. Красник Е. С. Значение согласия ребенка при устройстве его на воспитание в семью по законодательству Украины и Республики Молдова.

Международный научный журнал «Верховенство права». 2018. № 3. С. 173–178.

5. Красник К. С. Визначення поняття «сім'я» у правовій доктрині. *Проблеми цивільного права та процесу* : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 травня 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : ХНУВС, 2018. С. 344–347.

6. Красник К. С. Визначення поняття «сімейне життя» у практиці Європейського суду з прав людини. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27–28 липня 2018 року. Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. С. 32–36.

7. Красник К. С. Про державну реєстрацію шлюбу : *матеріали XX Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції»*. Том № 2. Харків : Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Харків, 2019. С. 136–138.

8. Красник К. С. Проживання жінки та чоловіка однією сім'єю без реєстрації шлюбу між собою як форма здійснення права особи на сім'ю. *Актуальні питання реформування правової системи України* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпро, 5-6 липня 2019 р. Дніпро : ГО «Правовий світ», 2019. С. 19–22.

9. Красник К. С. Право особи на сім'ю за сімейним законодавством України. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994-2019 рр.)* : зб. тез доп. на міжнар. наук.-практ. конф. до 25-річчя створення ун-ту, Харків, 22 листопада 2019 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 248–250.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація підготовлена грамотно, стиль викладення матеріалів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Робота відповідає вимогам відповідної спеціальності Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, і може бути подана до спеціалізованої вченої ради для її попереднього розгляду та захисту.

В результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 12 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи Красник К.С. для попереднього її розгляду та захисту в спеціалізованій вченій раді.

У результаті експертизи дисертації та повноти публікації основних результатів дослідження Красник Катерини Сергіївни

ПОСТАНОВИЛИ:

1. Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Красник Катерини Сергіївни на тему «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» схвалити.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною придатністю здобутих результатів дисертація Красник Катерини Сергіївни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Красник Катерини Сергіївни «Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 12; проти – немає; утримались – немає.

Рецензент

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права
та процесу факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Лариса КРАСИЦЬКА

Рецензент

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
та процесу факультету № 6
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Олександр СОБОЛЄВ

